

6
SINIF

TÜRKÇE

ANLATIM BOZUKLUKLARI

**Mesut
BAYAR**

 [bizturkceogretmeniyiz](https://www.instagram.com/bizturkceogretmeniyiz)

**Duygu
AKKAYA SALMAN**

 [duyguluturkce](https://www.instagram.com/duyguluturkce)

ANLATIM BOZUKLUKLARI

Özne-Yüklem Uyumu

9. KONU

MEB Öğrenme Çıktıları

Özne-yüklem uyumunu ayırt eder. Özne-yüklem uyumunu dikkate alarak cümleler kurar. Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanıldığı cümleler kurar.

Özne-Yüklem Uyumu

BİLGİ

Yüklem, cümlede yargı bildiren temel unsurdur. Özne ise yüklemde belirtilen işin kimin tarafından yapıldığını gösteren unsurdur.

➔ **Melek** süt içti.

Özne Yüklem

➔ **Annem** markete gitmiş.

Özne Yüklem

➔ **Ozan** saz çalıyor.

Özne Yüklem

Özne-yüklem uyumuyla ilgili başlıca kurallar şunlardır:

a. Öznenin tekil olduğu cümlelerde yüklem de tekil olmalıdır.

➔ **Ali**, ağaçtan elma kopardı.

➔ **Çocuk**, bahçede oynuyor.

➔ **Neşe**, odasını topladı.

b. Öznenin insandan oluştuğu ve çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil ya da çoğul olabilir.

➔ Öğrenciler fidan dikti / diktiler.

➔ İtfaiyeciler yangını söndürdü / söndürdüler.

➔ İşçiler ağaçları budamış / budamışlar.

c. Öznenin insan dışındaki bir varlıktan oluştuğu ve çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olmalıdır.

➔ **Sinekler** balın üzerine kondu.

➔ **Tavuklar** kümese girdi.

➔ **Kargalar** cevizleri yemiştir.

ALİŞTİRMA • 1

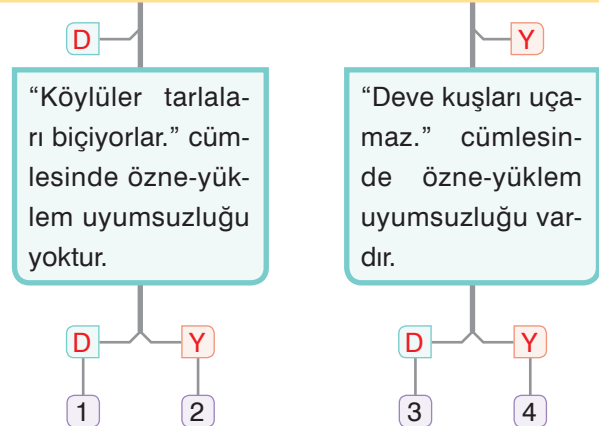
Aşağıdaki cümlelerde özne-yüklem uyumsuzluğu olanların karşısına "✓" işareti getiriniz.

- Tarık odasında kitap okuyor.
- Leylekler güneye göç ettiler.
- Yolcular uçaktan indiler.
- Kardeşim Aslı televizyon seyrediyorlar.
- Ayılar kış uykusuna yattı.
- Günler çok hızlı geçiyorlar.
- Balıkçılar balık yakalıyorlar.
- Çiçekler güneşten solmuşlar.

ETKİNLİK • 1

Kutularda verilen bilgileri doğru/yanlış olarak değerlendirip hangisi çıkışa ulaşabileceğimizi bulunuz.

"Kara bulutlar gökyüzünü kapladılar." cümlesinde özne-yüklem uyumsuzluğu vardır.

BİLGİ

d. Öznenin çoğul eki almadığı ama anlamca çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olur.

→ **Birçok** öğrenci yazılıdan yüz **aldı**.

→ **Birkaç** çocuk uçurtma **uçuruyor**.

→ **Üç kişi** havuzda **yüzüyor**.

e. Bir cümlede özneye yer alan şahıslarla yüklem bildirdiği şahıslar arasında uyum olmalıdır.

→ Ali, Cem ve ben kütüphaneye ~~gittim~~ / **gittik**.

→ Koroda bizim sınıftan bir sen bir de ben ~~varım~~ / **varız**.

→ Sen ve Mine nereye ~~kayboldu~~ / **kayboldunuz**?

→ Babam ve sen çadırı ~~kur~~ / **kurun**.

f. Türkçede "**herkes, hepsi, tümü**" vb. zamirleri olumlu eylemler için, "**hiçbiri, kimse, hiç kimse**" vb. zamirleri olumsuz eylemler için kullanılır.

→ Sınıftaki **kimse** dışarı **çıkmadı**.

→ Öğrencilerin **hepsi** ayağa **kalktı**.

→ Güvercinlerin **tümü** **uçtu**.

→ Eriklerin **hiçbiri** **olmamış**.

ALİŞTİRMA • 2

Aşağıdaki cümlelerde özne-yüklem uyumsuzluğu olanların karşısına "✓" işareti getiriniz.

- Birkaç futbolcu sahada koşuyorlar.
- Bilgi yarışmasına on öğrenci katıldı.
- Duraktaki herkes otobüse binmedi.
- Bulaşıkları sen ve ben yıkarız.
- Sen ve Pınar balonları şişirsin.
- Bu şarkıyı kimse bilmiyor.
- Dedem, anneannem ve ben parka gittim.
- Ağaçların tümü çiçek açtı.

ETKİNLİK • 2

Aşağıda verilen bilgiler doğru ise kutucuklara "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1 "Birçok öğretmen akıllı tahtayı kullanıyorlar." cümlesinde özne-yüklem uyumsuzluğu vardır.

2 "Fareler, kabloları kemirmişler." cümlesinde özne-yüklem uyumsuzluğu yoktur.

3 "Herkes filmi beğenmedi." cümlesinde "herkes" sözcüğünün yerine "kimse" sözcüğü kullanılmalıdır.

4 "Veliler okulun bahçesinde bekliyorlar." cümlesinde özne-yüklem uyumsuzluğu vardır.

5 "O ve sen benimle gelsin." cümlesinde yüklem "gelin" olmalıdır.

AÇIK UÇLU • 1

Aşağıdaki cümlelerde yapılan yanlışlıkları düzelterek cümleleri altlarındaki kutucuklara yeniden yazınız.

1. Kelebekler çiçeklerin üzerinde uçuyorlar.

.....

.....

.....

2. Birkaç izci, kamp ateşini yakıyorlar.

.....

.....

.....

3. Ömer ve ben sinemaya gideceğim.

.....

.....

.....

ETKİNLİK • 3

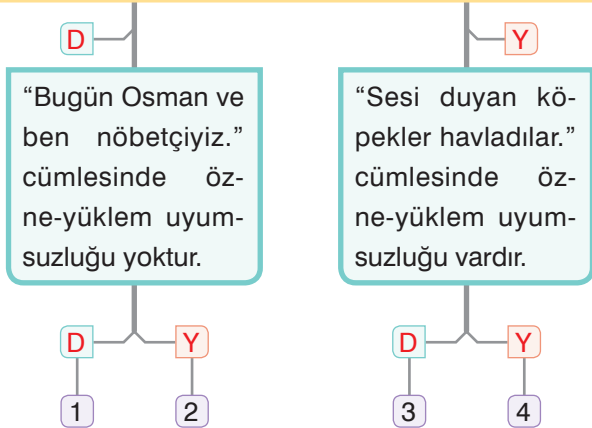
Aşağıdaki cümlelerden özne-yüklem uyumsuzluğu olanlar için “Var”, olmayanlar için “Yok” bölümünü işaretleyiniz.

	Cümleler	Var	Yok
1.	Yusuf, 23 Nisan’da şiir okudu.		
2.	Koyunlar çayırdaki otuyorlar.		
3.	Doktorlar, hastalarla ilgileniyor.		
4.	Beş görevli eşyaları taşıyorlar.		
5.	Sokakta kimse kalmamış.		
6.	Didem, Berra ve sen yanıma gel.		

ETKİNLİK • 4

Kutularda verilen bilgileri doğru/yanlış olarak değerlendirip hangisi çıkışa ulaşabileceğimizi bulunuz.

“Herkes yağmura yakalanmadı.” cümlesinde özne-yüklem uyumsuzluğu yoktur.

ETKİNLİK • 5

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun sözcüklerle tamamlayınız.

1

“Arabalar yolda kalmışlar.” cümlesinde “kalmışlar” sözcüğü şeklinde yazılmalıdır.

2

“Birçok çiftçi tarla sürüyorlar.” cümlesinde “sürüyorlar” sözcüğü şeklinde yazılmalıdır.

3

“Sen ve Mesut takıma seçildi.” cümlesinde “seçildi” sözcüğü şeklinde yazılmalıdır.

4

“Binadaki herkes sokağa çıkmadı.” cümlesinde “herkes” sözcüğünün yerine sözcüğü yazılmalıdır.

ETKİNLİK • 6

Aşağıdaki cümlelerde anlatım bozukluğu yapılanların kutucuğuna “+”, yapılmayanların kutucuğuna “-” işareti getiriniz.

- Köstebekler toprağı kazmışlar.
- Ayla, bahçeye salıncak kurdu.
- Sınıfı Merve ve ben temizledim.
- Yarışı on koşucu tamamladılar.
- Dağcılar Everest Dağı’na tırmandılar.
- Yemeği kimse çok beğendi.
- Burak ve Murat türkü söylediler.
- Birçok öğrenci sınava girdiler.

ETKİNLİK • 7

Aşağıdaki cümlelerden anlatım bozukluğu olanlar için “Anlatım bozukluğu var.”, olmayanlar için “Anlatım bozukluğu yok.” bölümünü işaretleyiniz.

1. Dalgıçlar soğuk havada denize daldılar.

a Anlatım bozukluğu var.

b Anlatım bozukluğu yok.

2. Geyikler sürüler hâlinde yaşarlar.

a Anlatım bozukluğu var.

b Anlatım bozukluğu yok.

3. Yumurtaları ben ve Banu topladı.

a Anlatım bozukluğu var.

b Anlatım bozukluğu yok.

4. Kimse sesin nereden geldiğini anlamadı.

a Anlatım bozukluğu var.

b Anlatım bozukluğu yok.

5. Keşke bizimle siz de gelebilseydik!

a Anlatım bozukluğu var.

b Anlatım bozukluğu yok.

ETKİNLİK • 8

Aşağıdaki cümlelerde yapılan yanlışlıkları düzelterek cümleleri altlarındaki kutucuklara yeniden yazınız.

1. Dereye kurbağalar vıraklıyorlar.

2. Birkaç çocuk ağacın dalına tırmandılar.

3. Sen ve Nazlı ilk derse girmemiş.

4. Herkes anlattığım fıkraya gülmedi.

5. Hepimiz mağaradan içeriye girmedik.

6. Hiç kimse söylediklerime inanmadılar.

Anlatım Bozuklukları

1. Öznenin tekil olduğu cümlelerde yüklem de tekil olmalıdır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu vardır?

- A) Özlem, bana mektup yazmış.
B) Şoför, yolcuların gelmesini bekliyorlar.
C) Dedem, atların yanına gitti.
D) Ablası, çok iyi piyano çalıyor.

2. Öznenin insan dışındaki bir varlıktan oluştuğu ve çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olmalıdır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu yoktur?

- A) Dinozorlar milyonlarca yıl önce yaşamışlar.
B) Arılar kovanda bal yapıyorlar.
C) Laleler sıcaktan soldular.
D) Simitçiler pazar günleri simit satmıyorlar.

3. Herkes, kaplumbağaların sayısının neden azaldığını anlamadı.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu nasıl düzeltilir?

- A) "anlamadı" yüklemi "anlamadılar" şeklinde yazılarak
B) "kaplumbağaların" sözcüğü "kaplumbağanın" şeklinde yazılarak
C) "Herkes" sözcüğünün yerine "kimse" sözcüğü getirilerek
D) "sayısının" sözcüğü "sayılarının" şeklinde yazılarak

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde özne-yüklem uyumsuzluğu yoktur?

- A) Halamlar Ankara'ya taşıyor.
B) Hiç kimse, yaşlı adama yardım ediyor.
C) Arabayı Mehmet ve ben yıkadım.
D) Serçeler attığım yemi yiyorlar.

5. Bilgi yarışmasına Alp, Kenan ve ben katılacağım.

Yukarıdaki cümlenin anlatım bozukluğundan arındırılmış hâli aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bilgi yarışmasına Alp, Kenan ve ben katılacak.
B) Bilgi yarışmasına Alp, Kenan ve ben katılacağız.
C) Bilgi yarışmasına Alp, Kenan ve ben katılır.
D) Bilgi yarışmasına Alp, Kenan ve ben katılacaklar.

6. Teneffüste sınıfta ben hariç herkes kitap okumuyordu.

Bu cümlede anlatım bozukluğuna neden olan sözcük aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Teneffüste
B) Sınıftaki
C) Herkes
D) kitap

7. Bir cümlede özne insansa cümlenin yüklemi tekil veya çoğul olabilir. Ancak özne insan dışında bir varlıkta yüklem kesinlikle tekil olmalıdır.

Aşağıdakilerden hangisinde bu kurala aykırı bir cümle vardır?

- A) Maymunlar kafeste durmadan zıplıyor.
B) Şuleler yarın akşam bize geliyorlar.
C) Kadınlar çocuklarını parka götürüyorlar.
D) Tavşanlar verdiğimiz havuçları yiyorlar.

8. Misafirleri Yusuf ve sen karşılırsın.

Bu cümledeki anlatım bozukluğu aşağıdakilerden hangisiyle giderilebilir?

- A) “ve” bağlacının yerine virgöl getirilerek
B) “karşılırsın” sözcüğü “karşılırsınız” şeklinde yazılarak
C) “Yusuf” ve “sen” sözcüklerinin yeri değiştirilerek
D) “karşılırsın” sözcüğü “karşılar” şeklinde yazılarak

9. I. Köpekler kümese giren tilkiyi kovalıyorlar.
II. Kirpiller kış uykusuna yatacaklar.
III. Yoldaki çukuru herkes fark etmedi.
IV. Birkaç çocuk seksek oynuyorlar.

Numaralanmış cümlelerin hangilerinde aynı sebepten kaynaklı anlatım bozukluğu vardır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) II ve IV

10. Aşağıdaki kural-örnek eşleşmelerinden hangisi yanlıştır?

A) **Kural:** Öznenin tekil olduğu cümlelerde yüklem de tekil olmalıdır.

Örnek: Serap Hanım evinde kedi besliyor.

B) **Kural:** Öznenin insan dışındaki bir varlıktan oluştuğu ve çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olmalıdır.

Örnek: Buğdaylar ağustos ayında sarardı.

C) **Kural:** Öznenin çoğul eki almadığı ama anlamca çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olur.

Örnek: İşçiler fabrikada mesaiye kalıyorlar.

D) **Kural:** Türkçede “herkes, hepsi, tümü” vb. zamirleri olumlu eylemler için, “hiçbiri, kimse, hiç kimse” vb. zamirleri olumsuz eylemler için kullanılır.

Örnek: Yaptığım resmi kimse beğenmedi.

11. Ben ve ablam zeytinli poğaçaya yedi.

Aşağıdakilerden hangisinde bu cümledekiyle aynı türden bir anlatım bozukluğu vardır?

- A) Ağaçlar sonbaharda yapraklarını döktüler.
B) Öğretmenimiz bizi yarın sözlü yapacaklar.
C) Havuzdaki kimse çok mutluydu.
D) Yaşar ve sen mangalı yak.

Anlatım Bozuklukları

1. Öznenin çoğul eki almadığı ama anlamca çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olur.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu vardır?

- A) Beş yolcu ilk durakta indiler.
B) Birkaç çalışan işe gelmedi.
C) Birçok arkadaşım bu kitabı okumuş.
D) Arkadaşlar parkta oynuyorlar.

2. Sen ve Meltem, tembel hayvanlarla ilgili araştırma yapsın.

Bu cümlede aşağıdaki kurallardan hangisine uyulmamıştır?

- A) Öznenin tekil olduğu cümlelerde yüklem de tekil olmalıdır.
B) Öznenin insan dışındaki bir varlıktan oluştuğu ve çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olmalıdır.
C) Öznenin çoğul eki almadığı ama anlamca çoğul olduğu cümlelerde yüklem tekil olur.
D) Bir cümlede özneye yer alan şahıslarla yüklem bildirdiği şahıslar arasında uyum olmalıdır.

3. (I) Koalanın doğal yaşam alanı Avustralya'dır. (II) Koalalar ağaçta yaşar. (III) Koalalar, okaliptus ağacını çok sever ve çoğunlukla bu ağacın yapraklarıyla beslenir. (IV) Koalalar, günlerinin büyük kısmını hareketsiz geçirirler.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

4. Türkçede "herkes, hepsi, tümü" vb. zamirleri olumlu eylemler için, "hiçbiri, kimse, hiç kimse" vb. zamirleri olumsuz eylemler için kullanılır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu yoktur?

- A) Çocukların hepsi dondurma yemedi.
B) Akşam hiç kimse pide sırasına girdi.
C) Soruların hiçbiri zor değildi.
D) Çamaşırların tümü kurumamış.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük anlatım bozukluğuna neden olmuştur?

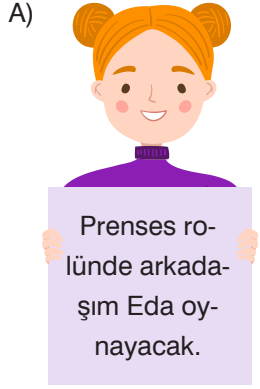
- A) Çocuklar baloncunun etrafını sardılar.
B) Dereler yaz gelince kurudular.
C) Herkes karın yağmasını bekliyor.
D) İlhan ve ben çeşmeden su getireceğiz.

6. Dün akşam çıkan fırtına yüzünden birkaç ağaç devrilmişler.

Bu cümleden aşağıdakilerden hangisi çıkarılırsa anlatım bozukluğu giderilmiş olur?

- A) "devrilmişler" yüklemindeki "ler" eki
B) "birkaç" sözcüğü
C) "çıkan" sözcüğü
D) "ağaç" sözcüğü

7. Aşağıdaki çocukların hangisinin cümlesinde anlatım bozukluğu vardır?

8. (I) Kuklaları hep sevmişimdir çünkü kuklalar insana kendi hikâyesini kurma imkânı verirler. (II) Pek çok şey kukla olabilirler. (III) Çoraplardan, sabundan, çatal kaşıktan kukla elde edebiliriz. (IV) Özellikle çatal ve kaşıklar harika kukla adaylarıdır.

Bu metindeki numaralanmış cümlelerin hangisinde anlatım bozukluğu yoktur?

A) I B) II C) III D) IV

9. Yine başladı soğuklar
I

Boyuna yağıp duruyor yağmur

Esiyor rüzgâr acı acı
II

Nasıl geçireceksin bu kışı

Elma ağacı

Gölgen de yok ki sana arkadaş olsun

Tek başına kaldın bu kış kıyamette

Artık herkes bakmaz oldu yüzüne
III

Dallarına tırmanmıyor çocuklar
IV

Kuşlar uğramıyor semtine

Bu şiirdeki numaralanmış sözcüklerin hangisi anlatım bozukluğuna neden olmuştur?

A) I B) II C) III D) IV

10.

Cümle	Var
Kuzular çayırdaki otuyorlar.	
Sahilde birkaç kişi bisiklet sürüyor.	
Doğum günümü herkes unutmamış.	
Kitapları Arda ve sen taşı.	

Bu tablodaki numaralanmış cümlelerden anlatım bozukluğu olanlara "✓" işareti getirildiğinde aşağıdakilerden hangisi oluşur?

A)

Var
✓
✓

 B)

Var
✓
✓
✓

 C)

Var
✓
✓

 D)

Var
✓
✓
✓

CEVAP ANAHTARI

ALİŞTIRMALAR

1. 2) ✓ 4) ✓ 6) ✓ 8) ✓
2. 1) ✓ 3) ✓ 5) ✓ 7) ✓

AÇIK UÇLU

1. 1) Kelebekler çiçeklerin üzerinde uçuyor.
2) Birkaç izci kamp ateşini yakıyor.
3) Ömer ve ben sinemaya gideceğiz.

ETKİNLİKLER

1. 1. Çıkış
2. 1) D 2) Y 3) D 4) Y 5) D
3. 1) Yok 2) Var 3) Yok 4) Var 5) Yok 6) Var
4. 3. Çıkış
5. 1) kalmış 2) sürüyor 3) seçildiniz 4) hiç kimse
6. 1) + 2) - 3) + 4) + 5) - 6) + 7) - 8) +
7. 1) b ✓ 2) a ✓ 3) a ✓ 4) b ✓ 5) a ✓

CEVAP ANAHTARI

8. 1) Derede kurbağalar vıraklıyor.
2) Birkaç çocuk ağacın dalına tırmandı.
3) Sen ve Nazlı ilk derse girmemişsiniz.
4) Kimse anlattığım fıkraya gülmedi.
5) Hiçbirimiz mağaradan içeriye girmedik.
6) Hiç kimse söylediklerime inanmadı.

KAVRAMA TESTLERİ

Test - 1 1-B 2-D 3-C 4-A 5-B 6-C 7-D 8-B 9-A 10-C 11-D

KONU BİTİRME TESTLERİ

Test-1 1-A 2-D 3-D 4-C 5-B 6-A 7-D 8-C 9-C 10-B

Kaynakların tamamı için bu esere ulaşabilirsiniz.

Mesut
BAYAR

Duygu
AKKAYA SALMAN

